

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Державного навчального закладу «Черкаське вище професійне училище будівельних технологій»

ПРОГРАМА

вступного інструктажу з питань цивільного захисту, техногенної безпеки та дій у надзвичайних ситуаціях у Державному навчальному закладу «Черкаське вище професійне училище будівельних технологій»

1. Загальні положення

1.1. Програма вступного інструктажу з питань цивільного захисту, техногенної безпеки та дій у надзвичайних ситуаціях у Державному навчальному закладі «Черкаське вище професійне училище будівельних технологій» (далі – заклад освіти, Програма) встановлює зміст вступного інструктажу з питань цивільного захисту, техногенної безпеки та дій у надзвичайних ситуаціях у закладі освіти.

1.2. Метою вивчення працівниками закладу освіти Програми є:

- ознайомлення із завданнями та особливостями організації заходів цивільного захисту в закладі;
- вивчення основних способів захисту працівників від уражаючих факторів надзвичайних ситуацій (далі - НС) з урахуванням особливостей трудової діяльності;
- ознайомлення з інформацією, що міститься в планах реагування на НС про дії в умовах загрози і/або виникнення НС;
- набуття практичних вмінь щодо користування засобами індивідуального і колективного захисту, первинними засобами пожежогасіння і сприяння проведенню рятувальних та інших невідкладних робіт під час ліквідації НС або аварії;
- оволодіння навичками з надання першої допомоги потерпілим;
- формування психологічної готовності до адекватних дій в умовах стресового впливу уражаючих чинників НС та аварії.

1.3. Вступний інструктаж з питань цивільного захисту, техногенної безпеки та дій у надзвичайних ситуаціях (далі – вступний інструктаж) проводиться з усіма новоприйнятими працівниками, незалежно від їх освіти, стажу роботи за професією, посадою, здобувачами освіти, а також з особами, які прибули у відрядження до закладу освіти, для проходження практики, стажування тощо.

Вступний інструктаж проводиться фахівцем з цивільного захисту, який пройшов навчання і перевірку знань відповідно до вимог чинного законодавства з питань цивільного захисту, техногенної безпеки та дій у надзвичайних ситуаціях.

Запис про проведення вступного інструктажу робиться у відповідних журналах під особистий підпис особи, яку інструктують.

Допуск до роботи осіб, які не пройшли вступний інструктаж з питань цивільного захисту, техногенної безпеки та дій у надзвичайних ситуаціях, забороняється.

1.4. Працівники мають дотримуватися загальних вимог законодавства України у сфері цивільного захисту, техногенної безпеки та дій у надзвичайних ситуаціях, відповідних інструкцій (правил), а також виконувати видані відповідно до чинного законодавства приписи посадових осіб органів державного нагляду у сфері цивільного захисту, пожежної та техногенної безпеки.

2. Обсяг засвоєних знань та вмінь за Програмою

За результатами інструктажів та навчань за Програмою працівники повинні:

- виконувати встановлені на території закладу освіти вимоги стосовно власної безпеки та безпеки об'єктів закладу;
- використовувати засоби індивідуального та колективного захисту, знати порядок і правила користування ними;
- розпізнавати причини та характер потенційної небезпеки, яку несуть електричне устаткування і мережі та несправне обладнання;
- використовувати способи та засоби запобігання пожежам та вибухам, знати типові дії працівників при їх виникненні, способи застосування первинних засобів пожежогасіння;
- використовувати телефони оперативних чергових аварійно-рятувальних служб, у разі виявлення порушень негайно повідомляти їх про можливу небезпеку:

тел. 101 – аварійно-рятувальна служба;

тел. 102 – поліція;

тел. 103 – екстрена медична допомога;

тел. 104 – аварійна служба газу;

тел. 112 – екстрена допомога;

тел. 360158 – Лобода Володимир Олександрович, начальник управління цивільного захисту Черкаської міської ради;

тел. 360158 – Захарченко Олександр Борисович, головний спеціаліст управління цивільного захисту Черкаської міської ради;;

тел. 540009 – Гусаченко Володимир Володимирович, начальник відділу екології Черкаської міської ради;

тел. 373386 – Ярова Ірина Володимирівна, секретар – друкарка департаменту освіти та гуманітарної політики Черкаської міської ради;

тел. 337947, 372456 - Кульчиківський Всеволод Еліадович, директор департаменту - начальник управління контролю якості медичних послуг;

тел. 360188 - Удод Ірина Іванівна, директор департаменту економіки та розвитку Черкаської міської ради;

тел. 543809 - Гордієнко Ярослав Миколайович, заступник начальника

управління - начальник відділу обліку комунального майна Черкаської міської ради;

тел. 373300, 543643 - Овчаренко Сергій Володимирович, директор Комунального підприємства «Черкасиводоканал» Черкаської міської ради;

тел. 540692 - Карась Павло Миколайович, директор Комунального підприємства «Черкаситеплокомуненерго» Черкаської міської ради;

тел. 643488, 646513 - Мельник Олексій Олексійович, директор Комунального підприємства «Черкаське експлуатаційне лінійне управління автомобільних шляхів» Черкаської міської ради;

тел. 645005, 648505 - Бейн Анатолій Григорович, директор Комунального підприємства «Комбінат комунальних підприємств» Черкаської міської ради;

тел. 643455 - Слинко Ігор Володимирович, директор Комунального підприємства «Черкаська служба чистоти» Черкаської міської ради;

тел. 377056 - Терьохін Віталій Олександрович, директор Комунального підприємства «Міськвітло» Черкаської міської ради;

тел. 645660, 640606 - Кучер Петро Семенович, в.о. директора «Черкасиелектротранс» Черкаської міської ради;

- дотримуватись правил поведінки при виникненні аварій та надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру;

- дотримуватись правил експлуатації машин, обладнання;

- застосовувати основні заходи та способи захисту від шкідливого впливу небезпечних речовин та наслідків НС, правила користування засобами радіаційного та хімічного захисту;

- сприяти проведенню в закладі освіти аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт в умовах виникнення НС;

- запобігати створенню умов, що можуть призвести до виникнення аварій та НС;

- надавати домедичну допомогу потерпілим у НС або аварії.

3. Поняття та визначення

Аварійна ситуація – порушення меж та/або умов безпечної експлуатації об'єкта (устаткування, обладнання), яке не перейшло в аварію, за якого всі несприятливі впливи джерел безпеки на персонал, населення та навколишнє середовище утримуються в прийнятних межах за допомогою відповідних технічних засобів.

Аварія – небезпечна подія техногенного характеру, що спричинила ураження, травмування населення або створює на окремій території чи території суб'єкта господарювання загрозу життю або здоров'ю населення та призводить до руйнування будівель, споруд, обладнання і транспортних засобів, порушення виробничого або транспортного процесу чи спричиняє наднормативні, аварійні викиди забруднюючих речовин та інший шкідливий вплив на навколишнє природне середовище.

Евакуація – організоване виведення чи вивезення із зони надзвичайної ситуації або зони можливого ураження населення, якщо виникає загроза його

життю або здоров'ю, а також матеріальних і культурних цінностей, якщо виникає загроза їх пошкодження або знищення.

Засоби протипожежного захисту – технічні засоби, призначені для запобігання, виявлення, локалізації та ліквідації пожеж, захисту людей, матеріальних цінностей та довкілля від впливу небезпечних факторів пожежі.

Засоби цивільного захисту – протипожежна, аварійно-рятувальна та інша спеціальна техніка, обладнання, механізми, прилади, інструменти, вироби медичного призначення, лікарські засоби, засоби колективного та індивідуального захисту, які призначені та використовуються під час виконання завдань цивільного захисту.

Катастрофа – велика за масштабами аварія чи інша подія, що призводить до тяжких наслідків.

Ліквідація наслідків надзвичайної ситуації – проведення комплексу заходів, що включає аварійно-рятувальні та інші невідкладні роботи, які здійснюються у разі виникнення надзвичайної ситуації і спрямовані на припинення дії небезпечних факторів, рятування життя та збереження здоров'я людей, а також на локалізацію зони надзвичайної ситуації.

Надзвичайна ситуація – обстановка на окремій території чи суб'єкті господарювання на ній або водному об'єкті, яка характеризується порушенням нормальних умов життєдіяльності населення, спричинена катастрофою, аварією, пожежею, стихійним лихом, епідемією, епізоотією, епіфітотією, застосуванням засобів ураження або іншою небезпечною подією, що призвела (може призвести) до виникнення загрози життю або здоров'ю населення, великої кількості загиблих і постраждалих, завдання значних матеріальних збитків, а також до неможливості проживання населення на такій території чи об'єкті, провадження на ній господарської діяльності.

Небезпечна подія – подія, у тому числі катастрофа, аварія, пожежа, стихійне лихо, епідемія, епізоотія, епіфітотія, яка за своїми наслідками становить загрозу життю або здоров'ю населення чи призводить до завдання матеріальних збитків.

Небезпечний чинник – складова частина небезпечного явища (пожежа, вибух, викидання, загроза викидання небезпечних хімічних, радіоактивних і біологічно небезпечних речовин) або процесу, що характеризується фізичною, хімічною, біологічною чи іншою дією (впливом), перевищенням нормативних показників і створює загрозу життю та/або здоров'ю людини.

Оповіщення – доведення сигналів і повідомлень органів управління цивільного захисту про загрозу та виникнення надзвичайних ситуацій, аварій, катастроф, епідемій, пожеж тощо до центральних і місцевих органів виконавчої влади, підприємств, установ, організацій та населення.

Пожежа – неконтрольований процес знищення або пошкодження вогнем майна, під час якого виникають чинники, небезпечні для істот та навколишнього природного середовища.

Пожежна безпека – відсутність неприпустимого ризику виникнення і розвитку пожеж та пов'язаної з ними можливості завдання шкоди живим істотам, матеріальним цінностям і довкіллю.

Постраждали внаслідок надзвичайної ситуації техногенного або природного характеру – особи, здоров'ю яких заподіяна шкода внаслідок надзвичайної ситуації.

Стихійне лихо – природне явище, що діє з великою руйнівною силою, заподіює значну шкоду території, на якій відбувається, порушує нормальну життєдіяльність населення, завдає матеріальних збитків.

Техногенна безпека – відсутність ризику виникнення аварій та/або катастроф на потенційно небезпечних об'єктах, а також у суб'єктів господарювання, що можуть створити реальну загрозу їх виникнення. Техногенна безпека характеризує стан захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного характеру. Забезпечення техногенної безпеки є особливою (специфічною) функцією захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій.

4. Права й обов'язки працівників у сфері цивільного захисту

4.1. Працівники мають право на:

- отримання інформації про надзвичайні ситуації або небезпечні події, що виникли або можуть виникнути, у тому числі в доступній для осіб з вадами зору та слуху формі;
- забезпечення засобами колективного та індивідуального захисту та їх використання;
- звернення до органів державної влади та органів місцевого самоврядування з питань захисту від надзвичайних ситуацій;
- участь у роботах із запобігання та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій у складі добровільних формувань цивільного захисту;
- отримання заробітної плати за роботу з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації у разі залучення до таких робіт згідно з трудовими договорами;
- соціальний захист та відшкодування відповідно до законодавства шкоди, заподіяної їхньому життю, здоров'ю та майну внаслідок надзвичайних ситуацій або проведення робіт із запобігання та ліквідації наслідків;
- медичну допомогу, соціально-психологічну підтримку та медико-психологічну реабілітацію у разі отримання фізичних і психологічних травм.

4.2. Працівники зобов'язані:

- дотримуватися правил поведінки, безпеки та дій у надзвичайних ситуаціях;
- дотримуватися заходів безпеки у повсякденній трудовій діяльності, не допускати порушень вимог трудової дисципліни, екологічної безпеки, охорони праці, що можуть призвести до надзвичайної ситуації;
- вивчати способи захисту від надзвичайних ситуацій та дій у разі їх виникнення, надання домедичної допомоги постраждалим, правила користування засобами захисту;
- повідомляти службі екстреної допомоги населенню про виникнення надзвичайних ситуацій;

- у разі виникнення надзвичайної ситуації до прибуття аварійно-рятувальних підрозділів вживати заходів для рятування людей і майна;
- виконувати правила пожежної безпеки.

5. Захист працівників від небезпечних факторів

5.1. Засоби колективного захисту

Засобами колективного захисту є захисні споруди цивільного захисту.

До захисних споруд цивільного захисту належать:

- **сховище** – герметична споруда для захисту людей, в якій протягом певного часу створюються умови, що виключають вплив на них небезпечних факторів, які виникають внаслідок надзвичайної ситуації, воєнних (бойових) дій та терористичних актів;

- **протирадіаційне укриття** – негерметична споруда для захисту людей, в якій створюються умови, що виключають вплив на них іонізуючого опромінення у разі радіоактивного забруднення місцевості;

- **швидкостпурджувана захисна споруда цивільного захисту** – захисна споруда, що зводиться зі спеціальних конструкцій за короткий час для захисту людей від дії засобів ураження в особливий період.

Для захисту людей від деяких факторів небезпеки, що виникають внаслідок надзвичайних ситуацій у мирний час, та дії засобів ураження в особливий період також використовуються споруди подвійного призначення і найпростіші укриття.

Споруда подвійного призначення – це наземна або підземна споруда, що може бути використана за основним функціональним призначенням і для захисту населення.

Найпростіше укриття – це фортифікаційна споруда, цокольне або підвальне приміщення, що знижує комбіноване ураження людей від небезпечних наслідків надзвичайних ситуацій, а також від дії засобів ураження в особливий період.

5.2. Індивідуальні засоби захисту працівників

За принципом захисної дії засоби індивідуального захисту органів дихання поділяються на фільтруючі та ізолюючі.

До засобів індивідуального захисту органів дихання фільтруючого типу належать фільтруючі протигази ГП-5, ГП-7, СМ-6S, респіратори, ватно-марлеві пов'язки.

Фільтруючі протигази призначені для захисту органів дихання, обличчя та очей від отруйних і радіоактивних речовин та бактеріологічних засобів.

Принцип дії фільтруючого протигазу ґрунтується на ізоляції органів дихання від забрудненого навколишнього середовища та очищення повітря, що вдихається, від токсичних аерозолів і парів у фільтруючо-поглинаючій системі.

Протигазна маска з'єднується з фільтруючо-поглинаючою системою безпосередньо або за допомогою з'єднувальної трубки.

**При використанні протигазу необхідно:
для протигазів ГП-5, ГП-7:**

- надіти сумку з протигазом через праве плече так, щоб вона була на лівому боці;

- відрегулювати за допомогою пряжки довжину плечового ременя так, аби його краї опинилися на рівні талії;

- затримати дихання, заплющити очі, вийняти шолом-маску, взяти її обома руками так, щоб великі пальці були ззовні, а решта – всередині;

- прикласти в нижню частину шолома підборіддя, різким рухом рук вгору і назад надіти шолом-маску на голову так, щоб не було складок, а окуляри розмістилися на рівні очей;

- видихнути повітря, відкрити очі, продовжувати дихати;

для протигаза CM-6S:

- витягнути протигаз із сумки для носіння й ослабити окремі ремені системи кріплення;

- вставити у внутрішній простір протигаза руки, розтягнути нижні та бічні ремені для кріплення, вставити в протигаз підборіддя і надіти ремені для кріплення на голову (при цьому слідкувати за тим, щоб сітка системи кріплення знаходилась на потиличній частині голови);

- за допомогою рівномірної зтяжки усіх ременів для кріплення протигаз щільно притискається до обличчя (спочатку зтягуються нижні ремені, потім середні та верхні);

- лицьова маска має злегка та рівномірно давити на обличчя;

після одягнення протигаза на лице необхідно перевірити герметичність протигаза:

- закрити долонею отвір дихальної камери для підключення фільтра та зробити глибокий вдих;

- якщо протигаз надітий правильно і герметично, у ньому виникне вакууметричний тиск;

- негерметичність проявиться підсосом повітря із навколишнього середовища в просторі під протигазом, у цьому випадку необхідно ущільнити протигаз, зтягнувши ремені для кріплення, та повторювати тест до тих пір, поки протигаз не буде прилягати герметично (якщо навіть протигаз герметичний, не зайве 2 – 3 рази повторити тест);

- фільтр витягнути із сумки для носіння, видалити верхню кришку та затвор дна;

- загвинтити фільтр в отвір дихальної камери протигаза і злегка зтягнути так, щоб торець різьблення фільтра стикнувся з поверхнею ущільнювального кільця дихальної камери;

- зробити вдих і перевірити, чи проходить повітря крізь фільтр при вдиху;

- перевірити щільність з'єднання дихальної камери з фільтром;

- зробити видих, закрити отвір дна фільтра пробкою чи долонею та спробувати зробити вдих (якщо з'єднання щільне, зробити вдих буде неможливо (у разі нещільності необхідно зтягнути фільтр та знову перевірити щільність з'єднання дихальної камери з фільтром);

- після закінчення тесту знову вивільнити отвір дна фільтра;

- для зняття протигаза треба натиснути на пряжки для кріплення у напрямку від голови, послабити ремені системи кріплення, взяти протигаз за вентиляльну камеру та зняти протигаз, перекинувши його через голову.

Респіратори використовуються для захисту органів дихання від радіоактивного пилу (Р-2), від парів і газів на виробництві із СДОР (РПГ-67, РУ-60, РУ-60МУ).

Респіратор Р-2 – це фільтруюча напівмаска з двома вдихальними клапанами і одним видихальним з кріпленням.

6. Джерела небезпеки на території закладу освіти

Нерегламентовані режими роботи технологічного обладнання, транспортні засоби, обладнання.

Несправні електромережі.

Несправні інженерні комунікації (мережі водопостачання, теплопостачання).

Гаражі.

Роботи, що призводять до психофізіологічних перевантажень.

Токсичні речовини.

Помилкові дії працівників.

Аварії та НС техногенного характеру.

НС природного характеру, соціальні та воєнні НС.

Механізми, обладнання, деталі та вироби, що рухаються.

Аварійні дерева.

7. Дії працівників на робочому місці

7.1. Працівник, що приступив до виконання роботи, зобов'язаний:

- виконувати тільки ту роботу, яка доручена керівником;
- не виконувати розпоряджень, доручень, завдань, що суперечать правилам пожежної та техногенної безпеки;

- не виконувати самостійно роботи з ремонту електричного чи іншого обладнання, якщо це не передбачено функціональними обов'язками конкретного працівника;

- знати правила та особливості експлуатації обладнання, що використовуються в роботі.

7.2. Після закінчення роботи необхідно:

- переконатися, що на робочому місці виключено можливість ураження електричним струмом будь-якої людини, виникнення пожежі чи іншої аварійної ситуації;

- упорядкувати робоче місце;

- вимкнути обладнання, освітлення.

8. Дії працівників у разі виникнення аварійної ситуації, аварії, пожежі або її ознак (задимлення, запах горіння або тління різних матеріалів, підвищення температури в приміщенні тощо)

8.1. Припинити роботу.

8.2. негайно повідомити за тел. 101 або 112. При цьому необхідно назвати місцезнаходження об'єкта, вказати кількість поверхів будинку, місце виникнення аварійної ситуації або пожежі, обстановку на місці аварійної ситуації або пожежі, наявність людей, а також повідомити своє прізвище.

8.3. Повідомити про виникнення аварійної ситуації, аварії або пожежі, свого безпосереднього керівника чи особу, відповідальну за пожежну безпеку у приміщенні та (або) на об'єкті.

8.4. Знеструмити електрообладнання та оргтехніку, вжити (за можливості) заходів щодо евакуації людей, ліквідації (локалізації) аварії (пожежі) наявними засобами та збереження матеріальних цінностей.

8.5. Надати домедичну допомогу постраждалим.

8.6. У разі необхідності викликати інші аварійно-рятувальні служби (пожежні, медичні тощо).

8.7. У разі виникнення пожежі, аварійної ситуації чи аварії працівники зобов'язані точно й оперативно слідувати вказівкам керівництва закладу освіти, осіб, відповідальних за цивільний захист пожежну та техногенну безпеку, охорону праці, а також представників аварійно-рятувальних, пожежних, медичних підрозділів.

9. Дії працівників у разі настання нещасного випадку

9.1. Працівник, який виявив нещасний випадок, або за змогою і сам потерпілий повинні негайно повідомити безпосереднього керівника чи іншу уповноважену особу закладу освіти і вжити заходів для надання необхідної допомоги.

9.2. Усунути вплив шкідливих факторів, що загрожують здоров'ю та життю потерпілих (звільнити від дії електричного струму, погасити палаючий одяг тощо).

9.3. Організувати надання домедичної допомоги потерпілому та викликати екстрену медичну допомогу за тел. 103 (доставити потерпілого до лікувального закладу).

9.4. Зберегти за можливості обстановку на місці події та устаткування в такому стані, у якому вони були на момент події (якщо це не загрожує життю й здоров'ю інших працівників і не призведе до більш тяжких наслідків).

Провідний фахівець з питань цивільного захисту

Олександр ЧУВАКІН